

**АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

Серія «Академіки АПН України»

**М.Д. ЯРМАЧЕНКО – ВЧЕНИЙ-ПЕДАГОГ,
АКАДЕМІК,
ПЕРШИЙ ПРЕЗИДЕНТ АПН УКРАЇНИ**

Біобібліографічний покажчик

Випуск 1

**До 10-річчя
Академії педагогічних наук України**

Київ – 2002

ББК 91.9:74
УДК 016:37
Я 75

Рекомендовано до друку Радою при директорові Державної науково-педагогічної бібліотеки України
27 листопада 2002 р. Протокол №9

Показчик відкриває серію “Академіки АПН України”, започатковану з нагоди 10-ї річниці Академії педагогічних наук України. Перший випуск присвячений М.Д.Ярмаченку – вченому-педагогу, академіку, першому президенту Академії педагогічних наук України. У показчику подано бібліографію наукових праць академіка, літературу про його життя і діяльність, перелік дисертацій, захищених під керівництвом вченого. Показчик може бути використаний фахівцями в галузі педагогіки та освіти в науково-дослідній, науково-методичній, науково-педагогічній та навчально-виховній діяльності.

Упорядники: *Вербова Віта Василівна, молодший науковий співробітник ДНПБ України;*
Горбенко Ніна Анатоліївна, молодший науковий співробітник ДНПБ України.

Відповідальна за випуск: *Букишина Тамара Федотівна, заступник директора ДНПБ України.*

Редактор: *Бабич Євдокія Кононівна.*

Зміст

Слово від упорядників

Розділ I. Життєвий і творчий шлях М.Д.Ярмаченка

Розділ II. Внесок академіка у становлення та розвиток сурдопедагогіки

Розділ III. Дослідження з історії педагогіки – один із напрямів наукової діяльності вченого

Розділ IV. Теоретичні засади навчання і виховання

Розділ V. Праці, опубліковані за редакцією М.Д.Ярмаченка

Розділ VI. Наукова школа М.Д.Ярмаченка

Розділ VII. Педагогічні роздуми М.Д.Ярмаченка

Іменний покажчик

Слово від упорядників

В 2002 році виповнюється 10 років з дня створення Академії педагогічних наук України. Проголошення незалежної Української держави стимулювало розвиток педагогічної творчості, активізувало пошуки освітян з розбудови української національної системи освіти. Виникла потреба в глибокому вивченні, науковому осмисленні і виробленні стратегій і тактики розвитку української національної школи. Це активізувало наукову педагогічну громадськість щодо створення власного педагогічного центру. За пропозицією групи провідних українських вчених, Президент України Л.М.Кравчук 4 березня 1992 р. підписав Указ “Про заснування Академії педагогічних наук України”. На виконання цього Указу 16 червня 1992 р. Кабінет Міністрів України прийняв постанову, яка передбачала конкретні заходи щодо утворення АПН України. 18 листопада 1992 р. відбулися перші Загальні збори Академії педагогічних наук України, на яких були визначені її головні завдання: методологічне, теоретичне, методичне забезпечення розвитку національної освіти, забезпечення випереджального характеру педагогічної науки з урахуванням перспектив соціально-економічного розвитку України.

Нині в складі АПН України функціонують 8 галузевих інститутів, Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти, Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників, Одеський інститут методів навчання іноземних мов, декілька наукових центрів, Державна науково-педагогічна бібліотека України та Педагогічний музей України.

З нагоди 10-річчя АПН України Державна науково-педагогічна бібліотека України започаткувала цикл біобібліографічних посібників “Академіки АПН України”, мета яких – висвітлення досягнень національної та зарубіжної педагогічної та психологічної науки, сприяння найбільш повному їх впровадженню у педагогічну практику, в суспільне життя.

Перший випуск покажчика присвячений Миколі Дмитровичу Ярмаченку – вченому-педагогу, академіку, першому президентові АПН України. Почавши свою педагогічну діяльність як дефектолог, Микола Дмитрович багато праць присвятив історії становлення сурдопедагогіки в Україні, освіті, вихованню та соціалізації дітей з вадами слуху. Важливе місце займають праці з історії педагогіки, зокрема, ті, що висвітлюють педагогічну спадщину А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського. Значну увагу вчений приділяє питанням теорії та методики виховання, змісту освіти, формам і методам навчання.

Метою даного видання є узагальнення фундаментальних і прикладних наукових досліджень академіка М.Д.Ярмаченка у галузі загальної та спеціальної педагогіки і впровадження його особистих наукових досягнень в забезпечення функціонування й перспективного розвитку всіх рівнів і форм української національної системи освіти для всебічного розвитку, удосконалення безперервного навчання і виховання дітей, молоді та дорослих України.

Біобібліографічний покажчик містить 297 позицій і включає окремі праці, публікації із збірників та періодичних видань 1952 – 2002 рр. Укладачі намагалися найбільш повно відобразити творчий доробок академіка, включивши до покажчика літературу російською та українською мовами.

Покажчик має 7 розділів. Біографічні дані, за порадою вченого, було взято з видання М.Д.Ярмаченка “Академія педагогічних наук України: (п’ятиріччя становлення і розвитку)”.*

Розділ I “Життєвий і творчий шлях М.Д.Ярмаченка” містить автобіографію та матеріали про життя і наукове надбання академіка.

Розділ II “Внесок академіка у становлення та розвиток сурдопедагогіки в Україні”, розділ III “Дослідження з історії педагогіки – один із напрямів наукової діяльності вченого”, розділ IV “Теоретичні засади навчання і виховання” мають кожний по два підрозділи. Перший – “Книги” містить літературу, де М.Д.Ярмаченко виступає як автор та укладач, другий підрозділ – “Статті із збірників та періодичних видань”.

Розділ V “Праці, опубліковані за редакцією М.Д.Ярмаченка” висвітлює редакторські роботи вченого.

До розділу VI “Наукова школа М.Д.Ярмаченка” включені дисертації вчених, що захистилися під керівництвом та за консультаціями академіка.

Розділ VII “Педагогічні роздуми академіка М.Д.Ярмаченка” вміщує цитати з праць науковця з позначенням у квадратних дужках номерів позицій та сторінок.

В усіх розділах літературу згруповано за алфавітом авторів та назв. Видання російською і українською мовами подано в порядку зведеного українсько-російського алфавіту. Видання, що перевидавалися, в списку праць подані за прямою хронологією.

Бібліографічний опис та скорочення в бібліографічному описі здійснено за чинними в Україні державними стандартами.

У бібліографічному описі праць М.Д.Ярмаченка, підготовлених самостійно, прізвище не зазначено, а в тих, де підготовлені в співавторстві, подано прізвища за косою рисою (/).

Допоміжний апарат посібника складається з іменного покажчика прізвищ (номерами, взятими в круглі дужки, позначені матеріали присвячені певним особам чи їхнім працям) та списку скорочень.

Покажчик адресовано науковцям, аспірантам, викладачам, вчителям, студентам. Він може бути використаний у науково-дослідній, науково-методичній, науково-педагогічній та професійній діяльності.

* Ярмаченко М.Д. Академія педагогічних наук України: (п’ятиріччя становлення і розвитку). – К.: Пед.думка, 1997. – 154 с.

Розділ I.

Життєвий і творчий шлях М.Д.Ярмаченка

Микола Дмитрович Ярмаченко – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України. Народився 6 вересня 1928 р. в с.Черемошні Поліського району Київської області. Закінчив дефектологічний факультет Київського державного педагогічного інституту ім. О.М.Горького в 1951 р. й аспірантуру в цьому ж інституті в 1954 р. в галузі дефектології (сурдопедагогіка). Кандидатську (1954) і докторську (1969) дисертації захищав з цієї спеціальності. З 1954 по 1973 р. працював у Київському державному педагогічному інституті ім. О.М.Горького: асистентом (1954-1956), старшим викладачем (1956-1959), завідуючим кафедрою дефектології (1959-1965), завідуючим кафедрою сурдопедагогіки (1965-1970), проректором з навчальної роботи (1968-1973).

Основні публікації в галузі сурдопедагогіки: Свідомість у навчанні глухих учнів. - К.: МО УРСР, 1963.- 109 с.; Виховання і навчання глухих дітей в Українській РСР.- К.: Рад.шк., 1968.- 320 с.; Історія сурдопедагогіки. – К.: Вища шк., 1975.- 423 с.; Проблема компенсації глухоти.- К.: Рад.шк., 1976.-166 с.

У грудні 1973 р. М.Д.Ярмаченко був призначений директором Науково-дослідного інституту педагогіки України. З цього часу предметом його наукових пошуків стали питання методології, теорії та історії педагогіки. У березні 1974 р. його було обрано членом-кореспондентом АПН СРСР, а в березні 1982 р. – дійсним членом цієї ж Академії. Близько 10 років (з 1976) він був членом Президії АПН СРСР. Основні публікації в галузі загальної педагогіки: Актуальні питання педагогічної науки. - К.: Знання, 1978.- 48 с.; Народна освіта в Українській РСР – К.: Рад. шк., 1979.- 135 с. (англ. мовою у співавт.); Педагогіка: Підручник для студентів педінститутів та університетів /Відп. ред. та автор окремих розділів.- Вища шк., 1986. – 544 с.; Сучасність педагогічної спадщини А.С.Макаренка. – К.: Знання, 1988 – 48 с.; Педагогічна діяльність і творча спадщина А.С.Макаренка.- К.: Рад. шк., 1989 –192 с.; Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч.ХХ ст.): Нариси / Редкол.: М.Д.Ярмаченко (відп. ред.) та ін. – К.: Рад. шк., 1991.- 381 с.

Всього в М.Д.Ярмаченка більше 300 публікацій. Він брав активну участь у численних наукових республіканських, всесоюзних та міжнародних конференціях і конгресах.

Постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 1992 р. М.Д.Ярмаченка було затверджено дійсним членом-засновником Академії педагогічних наук України і водночас призначено Президентом-організатором цієї ж Академії. 18 листопада 1992 р. Загальні збори Академії обрали його Президентом Академії педагогічних наук України. Нагороджений орденом Дружби народів (1986), має звання заслуженого працівника науки і техніки України (1991).

* * *

1. Гончаренко С. Ярмаченко Микола Дмитрович // Гончаренко С. Український педагогічний словник.- К.: Либідь, 1997.- С.374.

2. Калениченко Н.П. Ярмаченко Микола Дмитрович // Українська радянська енциклопедія. В 12-и т. - К.: Голов ред. УРЕ, 1985.- Т.12.- С.521.

3. Колеснік І. Ярмаченко Микола Дмитрович // Педагогічний словник.- К.: Пед. думка, 2001.- С.513-514.

4. Миколі Дмитровичу Ярмаченку – 70 років //Педагогіка і психологія. - 1998.- № 3.- С.205-206.

5. Учений, педагог, громадський діяч: [Миколі Ярмаченку – 70 років] //Пед. газ.- 1998.- № 8.- С.1.

6. Учений, педагог, громадський діяч: [До 60-річчя з дня народження директора НДІ педагогіки УРСР М.Д. Ярмаченка] // Рад. шк.- 1988.- № 9.- С.92.

Розділ II.

Внесок академіка у становлення та розвиток сурдопедагогіки в Україні

Книги

7. Виховання і навчання глухих дітей в Українській РСР: Дис... д-ра пед. наук. – К., 1968. – 607 с.

8. Виховання і навчання глухих дітей в Українській РСР: Посіб. для студ. дефект. ф-тів пед.ін-тів та працівників шк. глухих. - К.: Рад.шк., 1968. - 320с.

9. Воспитание и обучение глухих детей в Украинской ССР: Автореф. дис. д-ра пед.наук. - М., 1969. - 86с. - АПН СССР, НИИ дефектологии.

10. Історія сурдопедагогіки: Навч.посіб. для дефект. ф-тів ін-тів. - К.: Вища шк., 1975. - 423с.: іл.

11. Літературна читанка: Підруч. для 8 кл. шк. глухих /М.Д.Ярмаченко, Г.М.Коберник. - 3-є вид. - К.: Рад.шк., 1974. - 192с.
12. Літературна читанка: Підруч. для 8 кл. шк. глухих /М.Д.Ярмаченко, Г.М.Коберник. - 2-є вид. допов. і переробл. - К.: Рад. шк., 1971. - 199с.
13. Літературна читанка: Підруч. для 8 кл. шк. глухих /М.Д.Ярмаченко, Г.М.Коберник - К.: Рад.шк., 1967. - 182с.
14. Проблема компенсации глухоты. - К.: Рад.шк., 1976. - 167с.
15. Развитие зв'язної мови у глухих учнів III класу: Дис... канд. пед. наук. - К., 1954. - 178 с.
16. Свідомість у навчанні глухих учнів: Метод. лист /Склад.Ярмаченко М.Д. - К., 1963. - 109с.

Статті із збірників та періодичних видань

17. Актуальні питання радянської сурдопедагогіки //Питання дефектології: Респ.наук.-метод.зб. - К., 1969. - Вип.IV. - С.4-13.
18. Актуальні питання становлення і розвитку радянської сурдопедагогіки //Рад.шк. - 1970. - № 6. - С.31-37.
19. Боротьба за здійснення загального обов'язкового навчання глухонімих дітей в Українській РСР в роки довоєнних п'ятирічок // Звітно-наукова конференція кафедр інституту: Тези доп.- К., 1960.- С.32-33.
20. Ведение дневников как форма работы по развитию речи глухонемых учащихся младших классов //Учебно-воспитательная работа в специальных школах (в школах для глухонемых, слепых детей и вспомогательных школ) /Под ред. А.И.Дьячкова и В.Н.Тарасова. - М., 1957. - Вып.П (79).- С.20-36.
21. Ведення календаря погоди і природи в молодших класах школи глухих // Навчально-виховна робота в спеціальних школах: (Для глухонімих та розумово відсталих дітей). - К., 1960. - Вип.1.- С.77-85.
22. Двухсотлетие первого училища для глухих в Германии //Дефектология. - 1978. - № 6. - С.77-82.
23. Деякі аспекти свідомості в навчанні глухих дітей //Питання дефектології: Респ. наук.-метод.зб. - К., 1967. - Вип.3.- С.90-101.
24. Деякі питання розвитку зв'язної мови у глухонімих учнів молодших класів // Наукові записки НДІ психології МО УРСР Т.XII. Питання спец. психології. - К., 1959.- С.57-76.
25. Дискусія з питань сурдопедагогіки (Київ. пед. ін-тут) //Укр.мова в шк. - 1952. - № 6. - С.91-92.
26. До питання зміцнення навчально-виховної роботи шкіл глухонімих з життям //Звітно-наукова конференція кафедр інституту за 1960 рік: Тези доп. - К., 1961. - С.45-46.
27. З історії підготовки дефектологічних кадрів на Україні //Наукові записки КДПІ ім.М.О.Горького. - К., 1958. - Т.28. - С.119-130.
28. Завдання спеціальних шкіл УРСР в піднесенні навчально-виховної роботи з аномальними дітьми /М.Д.Ярмаченко, І.М.Манжула //Навчально-виховна робота в спеціальних школах: (Для глухонімих та розумово відсталих дітей). - К., 1960. - Вип.1.- С.3-13.
29. Интенсификация развития детей с недостатками слуха в процессе обучения - актуальнейшая проблема сурдопедагогике //Повышение эффективности педагогического процесса в учебных заведениях для глухих. - К., 1983. - С.3-7.
30. Історичні аспекти і перспективи розвитку сурдопедагогіки в Українській РСР //Народна освіта і педагогічна думка в Українській РСР за 50 років: Тези ювіл. наук.сес. - К., 1967. - С.262-264.

31. К вопросу о планировании практической деятельности глухими детьми //Проблемы психического развития аномального ребенка: Материалы к XVIII Междунар. психол. конгр. - М., 1966. - С.47-48.
32. Київській школі глухих дітей - 60 років // З досвіду роботи Київської школи глухих: Зб. ст. - К., 1962. - С.5-14.
33. Краткий дефектологический словарь //Сов.педагогика. - 1965. - № 4. - С.142-144. - Рец. на кн.: Краткий дефектологический словарь /Под ред.Дьячкова А.И. - М.: Просвещение, 1964.- 398 с.
34. Лев Виготський у контексті сучасної дефектології //Дефектологія. - 1996. - № 1. - С.16-18.
35. Ленинские идеи о народном образовании и их воплощение в сурдопедагогике //Дефектология. - 1970. - № 2. - С.25-33.
36. Науково-теоретичні основи проблеми компенсації глухоти //Дефектологія. - 1999. - № 2. - С.4-9.
37. Некоторые аспекты проблемы сознательности в обучении глухих детей //Пятая научая сессия по дефектологии, 27-30 марта 1967 г.: Тез.докл. - М., 1967. - С.51-53.
38. Некоторые вопросы обучения языку учащихся IX-XII кл. украинских школ для глухонемых //Совещание дефектологов, посвященное перестройке работы специальных школ в свете решений XXI съезда КПСС (14-16 мая 1959): Тез.докл. - К., 1959. - С.12-14.
39. О подготовке дефектологических кадров //Тезисы докладов третьей научной сессии по вопросам дефектологии. 22-25 марта 1960 г. - М., 1960. - С.13-14.
40. Об основах обучения и воспитания аномальных детей //Сов.педагогика. - 1967. - № 6. - С.144-146. - Рец. на кн.: Основы обучения и воспитания аномальных детей /Под ред. Дьячкова. - М.: Просвещение, 1965.
41. Основні віхи становлення і розвитку дефектологічної науки в Україні //Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин: Матеріали Всеукр.наук.-практ.конф., 2-3 листоп. 1994 р. - К., 1994. - С.3-12/ М-во освіти України, АПН України, Ін-т дефектології АПН України, Ін-т системних досліджень М-ва освіти України.
42. Основные методические приемы по исследованию проблемы сознательности в обучении глухих школьников //Материалы к семинару по методике сурдопедагогических исследований, 28 мая-1 июня 1968 г. - К., 1968. - С.51-52.
43. Особливості планування глухими учнями своєї практичної діяльності //Звітно-наукова конференція кафедр інституту за 1964 рік: Тези доп. (Гуманіт.науки). - К., 1965. - С.188-190.
44. Первый систематический курс сурдопедагогике //Сов.педагогика. - 1965. - №12. - С.144-146. - Рец. на кн.: Сурдопедагогика. - М., 1963.
45. Початкові вправи у навчанні глухих учнів планування переказу //Питання дефектології: Міжвід.наук.-метод.зб. - К., 1966. - ВипII. - С.103-112. - М-во освіти УРСР.
46. Проблема компенсации в радянській дефектології // Методичні розробки питань навчання, виховання і корекційної роботи в спеціальних школах.- К., 1972.- Ч.I.- С.10-13.
47. Проблема компенсации в сурдопедагогике //Тезисы докладов III Всесоюзных педагогических чтений, (25-29 марта 1973 г.). - М., 1973. - С.26-27.
48. Проблема свідомості у навчанні глухих дітей :(До постановки питання.) // Тези доповідей другої науково- практичної конференції з питань спеціальної педагогіки, 13-16 червня 1963.- К., 1963.- С.71-73.

49. Путь длиною в 200 лет: [О Лейпцигской школе для глухих] //В едином строю. - 1978. - № 12. - С.24-25.
50. Развитие школы для глухонемых детей на Украине в годы довоенных пятилеток //Тезисы докладов четвертой научной сессии по вопросам дефектологии, 26-29 марта 1962 г. - М., 1962. - С.70-72.
51. Реализация принципа сознательности в условиях предметно-практической деятельности глухих школьников //Шестая научная сессия по дефектологии, 14 – 17 июня 1971 г.: Тез.докл. - М., 1971. - С.570-571.
52. Реалізація принципу свідомості в навчанні глухих учнів //Питання дефектології. - 1965. - Вип.1. - С.11-28.
53. Работа з листами як засіб розвитку мови в 3 класі школи глухонімих //Укр.мова в шк. - 1956. - № 4. - С.55-60.
54. Розвиток творчості і пізнавальної активності у навчанні глухих учнів молодших класів//Звітно-наукова конференція кафедр інституту: Тези доп., (15-17 лют. 1966 р.). Гуманіт.науки. - К., 1966. - С.88-89.
55. Розуміння та обґрунтування принципу свідомості у навчанні глухих дітей //Звітно-наукова конференція кафедр інституту: Тези доп. - К., 1964. - С.94-96.
56. Роль личной деятельности глухих учащихся в осознании ими конкретной задачи //Сознательность в учении глухих учащихся: (Материалы к науч.конф. по проблеме сознательности в учении глухих учащихся). - К., 1963. - С.60-61.
57. Російсько-українські сурдопедагогічні зв'язки: (дожовтневий період). - К., Вища шк., 1974. - 51с.
58. Сознательность в учении глухих детей //Сознательность в учении глухих учащихся: (Материалы к науч.конф. по проблеме сознательности в учении глухих учащихся). - К., 1963. - С.3-12.
59. Стан навчання і виховання глухонімих дітей України в перше десятиріччя після Великої Жовтневої революції //Звітно-наукова конференція кафедр інституту: Тези доп. - К., 1959. - С.31.
60. 100 років гуманізму і творчості: [Про історію створення Харків. шк.-інтернату для глух. дітей] //Дефектологія. - 1996. - № 2. - С.46-49.
61. Теоретичне обґрунтування експериментального навчання по темі: “Реалізація принципу свідомості у навчанні глухих учнів” //Звітно-наукова конференція кафедр інституту: Тези доп., (15-17 лют. 1967 р.). Гуманіт.науки. - К., 1967. - С.76-77.
62. Тесная связь сурдопедагогической науки и практики //Дефектология. - 1971. - № 2. - С.87-89. - Рец. на сб. “Свердловская опорная школа для глухих детей”. - Свердловск, 1970.
63. Характеристика планування глухими учнями практичної діяльності //Питання дефектології: Респ. наук.-метод.зб. - К.: Рад.шк., 1967. - Вип.3.- С.101-119.
64. Школа - дворец юных киевлян:[О работе Киев. шк. для глух. детей] /Зибницкая Т.И., Ярмаченко Н.Д. //Жизнь глухих. - 1966. - № 5. - С.13-14.

Розділ III.

Дослідження з історії педагогіки – один із напрямів наукової діяльності вченого

Книги

65. Академія педагогічних наук України. - К., 1993. - 58с.

66. Академія педагогічних наук України :(п"ятиріччя становлення і розвитку). – К.: Пед. думка, 1997. – 154 с.
67. Антология педагогической мысли Украинской ССР. - М.: Педагогика, 1988. - 640с.: ил.
68. Макаренко А.С. Про комуністичне виховання /Упоряд. М.Д.Ярмаченко. - К.: Рад.шк., 1978. - 344с.
69. Педагогическая деятельность и творческое наследие А.С.Макаренко: Кн. для учителя. - К.: Рад.шк., 1989. - 191с. - (Пед.б-ка).
70. Сучасність педагогічної спадщини А.С.Макаренка: До 100-річчя з дня народження.- К.: Т-во «Знання» УРСР, 1988.- 48с.- (Сер.7. «Педагогічна» № 3).

Статті із збірників та періодичних видань

71. Академія педагогічних наук України (До 5-річчя від дня заснування) //Шлях освіти. - 1997. - № 4. - С.6-10.
72. Актуальні проблеми розвитку педагогічної науки в Українській РСР //Проблеми дальшого розвитку педагогічних і психологічних наук в світлі рішень ХХУ з"їзду КПРС: (Тези республік.наук.конф.). - К., 1977. - С.11-13.
73. Актуальність педагогічної спадщини М.І. Пирогова // Пирогівськи читання: (матеріали), 12-13 жовт. 1995.- Вінниця, 1995.- С.80-82.
74. Актуальные проблемы педагогической науки в Украинской ССР //Социально-педагогические проблемы воспитания детей и учащейся молодежи: Тез.Всесоюз. науч.-метод.конф., 13-15 февр. 1991 г. - Запорожье, 1991. - С.3-4.
75. Англomовні дослідження спадщини А.С.Макаренка / Н.П.Дичек, М.Д.Ярмаченко // Педагогіка і психологія. - 1994. - № 2. - С.158-162.
76. Библиография // Макаренко А.С. Избр.произведения. В 3-х т. - К.: Рад.шк., 1985. - Т.3. - С.580-588.
77. "В плену у кон'юнктури": [Крит.замет. по поводу оценок пед.наследия А.С.Макаренко, содержащихся в кн. Ю.Азарова "Не поднятись тебе, старик"] // Нар.образование. - 1990. - № 3. - С.126-130.
78. Витоки життєдайного джерела :[Про А.С.Макаренка] //Рад.освіта. - 1978 р. - 11 берез. (№ 20). - С.3.
79. Від Я.А.Коменського до А.С.Макаренка і О.В.Сухомлинського //Педагогіка і психологія. - 2000. - № 4. - С.5-13.
80. Вклад В.О.Сухомлинського в сучасну педагогіку //Європейська педагогіка і Василь Сухомлинський як сучасний педагог-гуманіст: Матеріали Міжнар. наук.-практ.конф., присвяч. 75-річчю від дня народж. Видат. укр.педагога. - К., 1993. - С.3-8.
81. Всі сили на оборону Батьківщини:[Про газету "Рад. освіта" в роки ВВВ] //Рад.освіта. - 1985. - 22 березня (№ 24). - С.4.
82. Два джерела виховання: [Про В.О.Сухомлинського] //Освіта. - 1993. - 24 верес. (№ 33). - С.2.
83. Деякі міркування щодо подряпин на образі "видатного педагога" //Рад.шк. - 1991. - № 3. - С.94-95. - Рец. на ст.Хілліг Г. Подряпини на образі "видатного педагога".
84. Деякі питання теоретичної спадщини Н.К.Крупської //Рад.шк. - 1980. - № 4. - С.86-90.
85. Деятельность НИИ педагогики Министерства просвещения УССР по реализации решений XXVI съезда КПСС в области народного образования // Развитие педагогических исследований в союзных республиках: Тез.докл. на сес.Совета по координации пед.исслед. в СССР, посвящ. 60-й годовщине образования Союза Советских Социалистических Республик. 18 окт. 1982 г. - М., 1982. - С.45-52.

86. Діяльність інституту в умовах партійно-ідеологічного тиску //Інститут педагогіки: погляд через роки :(До 75-річчя від дня заснування Укр.НДІ педагогіки). - К.,2002. - С.64-70.
87. Життєдайне джерело методики комуністичного виховання // А.С.Макаренко. Про комуністичне виховання. - К., Рад.шк., 1978. - С.3-27.
88. З неопублікованої спадщини А.С.Макаренка //Рад.шк. - 1989. - № 1. - С.87-91.
89. З трибуни Першого з'їзду педагогічних працівників України: (Виступ на пленарному засіданні) //Освіта. - 1993. - 3 лют. (№ 6). - С.3.
90. Захистити Макаренка: Розмова з академіком АПН СРСР М.Д.Ярмаченком //Рад.освіта. - 1989. - 17 лист. (№ 92). - С.1.
91. Идеи А.С.Макаренко как источник творчества В.А.Сухомлинского //Развитие идей А.С.Макаренко в теории и методике воспитания /Под ред.В.М.Коротова. - М.: Педагогика, 1989. - Гл.1, 2. - С.41-51.
92. Из неопубликованного наследия А.С.Макаренко //Сов.педагогика. - 1991. - № 5. - С.106-114, 152.
93. Історичні передумови розвитку педагогічної науки в Україні (1917-1920) //Ін-т педагогіки: погляд через роки: (До 75-річчя від дня заснування Укр.НДІ педагогіки). - К., 2002. - С.17-33.
94. Класик педагогіки: [Про А.С.Макаренка] //Освіта. - 1993. - № 20. - С.6.
95. Комментарии и примечания //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. - К.: Рад.шк., 1984. - Т.1. - С.505-515.
96. Комментарии и примечания //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. -К.: Рад.шк., 1984. - Т.3. - С.541-560.
97. Комментарии и примечания //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. - К.: Рад.шк., 1985. - Т.1. - С.486-495.
98. Комментарии и примечания //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. - К.: Рад.шк., 1985. - Т.3. - С.554-574.
99. Комментарии и примечания к “Книге для родителей” //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. - К.: Рад.шк., 1984. - Т.2. - С.571-573.
100. Комментарии и примечания к повести “Флаги на башнях” //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. - К.: Рад.шк., 1984. - Т.2. - С.544-546.
101. Комментарии и примечания к “Книге для родителей” //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. К.: Рад.шк., 1985. - Т.2. - С.571-572.
102. Комментарии и примечания к повести “Флаги на башнях” //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. - К., Рад.шк., 1985. - Т.2. - С.544-546.
103. Комментарии и примечания // Макаренко А.С. Книга для родителей. - К.: Рад.шк., 1987. - С.380-383.
104. Логика и чудеса воспитания: [О ст. А.С.Макаренко “Через труд и самоорганизацию - к новой жизни”] //Учит.газ. - 1985. - 13 июля (№ 84). - С.4.
105. Антон Семенович Макаренко (1888-1939) //Антология педагогической мысли Украинской ССР. - М.: Педагогика, 1988. - С.361-364, 603, 626-627.
106. Макаренко і світова педагогіка ХХ ст. //Педагогіка і психологія. - 1998. - № 1. - С.5-12.
107. А.С.Макаренко і сучасна радянська школа //Педагогіка. - 1988. - Вип.27. - С.3-9.
108. А.С.Макаренко - класик педагогіки ХХ століття //Директор шк. - 1998. - № 6. - С.2.
109. А.С.Макаренко про суть радянської системи виховання //Рад.шк. - 1988. - № 3. - С.3-10.
110. Найвизначніші педагогічні пошуки ХХ століття в Україні //Педагогіка та психологія: Зб.наук. праць. - К.: Наук.світ, 1999. - Кн.1.- С.33-43.

111. Научная конференция, посвященная А.С.Макаренку, в г.Прешове (ЧССР) //Сов.педагогика.- 1979.- № 3.- С.154-155.
112. Основные даты жизни и педагогической деятельности А.С.Макаренко //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. – К.: Рад.шк., 1985. – Т.3. – С.575-579.
113. Основные даты жизни и педагогической деятельности А.С.Макаренко //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. – К.: Рад.шк., 1984. –Т.3.- С.561-565.
114. Педагог, громадянин: [Про В.О.Сухомлинського] //Рад.освіта. – 1978. – 27 верес. (№ 77). – С.3.
115. Педагогіку А.С.Макаренка - в кожну школу, кожний навчально-виховний заклад //Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2001.- Вип.2. – С.197-204.
116. Педагогические открытия А.С.Макаренко и современная школа // А.С.Макаренко и Полтавщина: Тез.докл. и сообщ. обл. науч.-практ.конф. – Полтава, 1986. – С.13-16.
117. Педагогическое наследие А.С.Макаренко и актуальные проблемы теории и практики коммунистического воспитания школьников /В.М.Коротков, Г.Н.Филонов, Н.Д.Ярмаченко и др. // Педагогическое наследие А.С.Макаренко и современная школа - Воронеж, 1981. – С.11-106.
118. Педагогическое наследие А.С.Макаренко на службе XXI века // А.С.Макаренко и мировая педагогика: Материалы междунар. семинара, Полтава, 8-10 апр. 2002 г. – Полтава, 2002. – С. 25-26. – Библиогр.: 2 назв.
119. Педагогическое наследие А.С.Макаренко на службе современной школе //А.С.Макаренко - педагог и писатель: (Тез.докл. и сообщ. республік.конф. “Педагогическое наследие А.С.Макаренко и современные проблемы коммунистического воспитания, 2-3 марта 1978 г.). – Сумы, 1978. – С.7-12.
120. Педагогическое наследие А.С.Макаренко - на службу современной школе //Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. – К.: Рад.шк., 1985. – Т.1. – С.5-32.
121. Питання освіти та виховання у творчій спадщині Г. Сковороди // Почат. шк.- 1995.- № 12.- С.4-6.
122. Підсумки і перспективи: НДІ педагогіки УРСР - 50 років //Рад.шк. – 1976. – № 10. – С.30-38.
123. Післявоєнна відбудова й дальший розвиток Українського інституту педагогіки //Ін-т педагогіки: погляд через роки: (До 75-річчя з дня заснування Укр. НДІ педагогіки). – К., 2002. – С.79-86.
124. Послесловие // А.С.Макаренко. Книга для родителей. – К.: Рад.шк., 1987. – С.374-379.
125. Послесловие //А.С.Макаренко. Педагогическая поэма. – К.: Рад.шк, 1987. – С.507-511.
126. Про діяльність Президії Академії педагогічних наук України за період з листопада 1992 по листопад 1997 року: Тези доп. на заг. зборах Акад. М.Д.Ярмаченко, Президента АПН України //Пед.газ. – 1997. – № 12. – С.1.
127. Развитие образования и педагогической мысли на Украине /Калениченко Н.П., Фоменко М.В., Ярмаченко Н.Д. //Антология педагогической мысли Украинской ССР. – М.: Педагогика, 1988. – С.8-30.
128. Рідний мій інститут //Пед.газета. – 1996. – № 10. – С.1.
129. Розвиток інституту педагогіки в умовах незалежної України //Інститут педагогіки: погляд через роки: (До 75-річчя з дня заснування Укр.НДІ педагогіки). – К. , 2002. – С.94-102.
130. Роль Н.К.Крупской в становлении и развитии социалистической педагогики //Творческое наследие Н.К.Крупской и современная школа: Тез.докл. и сообщ. респ. науч.-практ.конф., 23-25 февр. 1989 г. – Горловка, 1989. – С.5-9.

131. Иван Афанасьевич Соколянский (1889-1960) // Антология педагогической мысли Украинской ССР. - М.: Педагогика, 1988. - С.406-407, 606, 628.
132. Спадщина В.О.Сухомлинського як складова педагогічних пошуків ХХ століття // В.О.Сухомлинський і сучасність: Наук.-метод.зб. - К., 1994. - Вип.1.- С.4-14.
133. Становлення українського науково-дослідного інституту педагогіки // Інститут педагогіки: погляд через роки: (До 75-річчя від дня заснування Укр.НДІ педагогіки). - К., 2002. - С.53-63.
134. В.О.Сухомлинський - видатний радянський педагог // Идеи формирования гармонически развитой личности в педагогическом наследии В.А.Сухомлинского и их творческая реализация в условиях перестройки общеобразовательной школы (Тез.докл.республік. науч.-практ. конф.). – Кировоград, 1988. - Ч.1. - С.6-8.
135. Творча спадщина Я.А.Коменського на службі сучасної школи і педагогіки // Педагогічна спадщина Я.А.Коменського і перспективи розвитку народної освіти: Тези доп. і повід. міжвуз. наук.- теор. конф., 16-18 квіт. 1992р.- Переяслав-Хмельницький, 1992.- Ч.І.- С.1,2.
136. Микола Трублаїні і школа // Рад.освіта. - 1987. - 24 квіт. (№ 33). - С.3.
137. УНДП у роки війни // Інститут педагогіки: погляд через роки: (До 75-річчя з дня заснування Укр.НДІ педагогіки). - К., 2002. - С.75-79.
138. Уроки прийому – 1973: [Про підгот. вчителів]//Рад.освіта. – 1973.- 20 жовт. - С.2.
139. Флагман української педагогіки: До 75-річчя Ін-ту педагогіки АПН України // Пед.газ. - 2001. - № 9. - С.5.
140. Центр освітянської науки: [НДІ педагогіки УРСР - 60] // Рад.освіта. - 1986. - 3 жовт. (№ 79). - С.2.
141. Шляхом пошуків: [НДІ педагогіки УРСР - 50 років. Про напрямки роботи ін-ту] // Рад.освіта. - 1976. - 13 жовт. (№ 82). - С.2.
142. Эстетическое воспитание в педагогической системе А.С.Макаренко // Рус.яз. и лит. в сред.учеб.заведениях УССР. - 1988. - № 3. - С.3-7.
143. Эстетическое воспитание в педагогической системе А.С.Макаренко // Формирование эстетического отношения к искусству. В 6-и т. /Редкол. И.А.Зязюн и др. - М.: АПН СССР, 1991. - Т.2. - С.43-44.

Розділ IV.

Теоретичні засади навчання і виховання

Книги

144. Актуальні питання педагогічної науки. - К., "Знання", 1978. - 48с. (Серія ІУ, Педагогічна. № 3).
145. Комплексний підхід до виховання: Метод.рек. - К.: Б.в., 1985. - 16с.
146. Народное образование в Украинской ССР / Н.Д. Ярмаченко, Ю.А. Омельченко.- К.: Рад.шк., 1979.- 135 с.
147. Пам'ятка студента Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького.- К., 1971.- 48с.

Статті із збірників та періодичних видань

148. А якщо школу - на госпрозрахунок?: Роздуми після пленуму ЦК КПРС: Бесіда з дир. НДІ педагогіки Міносвіти УРСР акад. АПН М.Д.Ярмаченком/ Розмову вела Л.Андрєєва // Вечір. Київ. - 1988. - 19 берез. (№ 66). - С.2.

149. Активнее внедрять достижения педагогической науки и передового опыта //Нар.образование. - 1979. - № 9. - С.24-28.
150. Актуальні завдання сучасної педагогіки та освіти // Миротворча діяльність школи і вузу. - Рівне, 1997. - С.148-149.
151. Актуальні інтерв'ю: Інтерв'ю з дир. ін-ту, акад. АПН СРСР М.Д.Ярмаченком // Рад.шк. - 1984. - № 9. - С.18-20.
152. Актуальні проблеми і завдання педагогічної науки в умовах перебудови // Педагогічна наука – перебудові школи: Матеріали наук. конф. НДІ педагогіки УРСР.- К., 1990.- С.3-5.
153. Актуальні проблеми педагогічної науки //Рад.шк. - 1975. - № 1. -С.8-17.
- 154.Взаємозв'язок навчання і продуктивної праці - провідний принцип соціалістичної системи освіти //Польцін Ю. Комуністичне трудове виховання. - К.: Рад.шк., 1983. - С.5-18.
155. Взаимосвязь обучения и производительного труда - ведущий принцип социалистической системы образования // Совершенствование организации, содержания и методов научно-исследовательской работы в НИИ педагогики союзных республик по проблемам трудового обучения, воспитания и профориентации: Тез.докл. V Всесоюз. семинара-совещ. руководящ. и науч. сотрудников НИИ педагогики (пед.наук, шк.) союз. респ., Баку, 4-6 дек. 1979 г. - М., 1979. - С.19-24.
156. Виховувати громадянина //Наука і сусп –во.- 1985. - № 2. - С.18-21.
157. [Відповіді на запитання анкети журналу “Наука і суспільство” академіка АПН СРСР М.Д.Ярмаченка] //Наука і сусп –во.- 1986. - № 2. - С.12-13.
158. Вопросы планирования и проведения воспитательной работы со студентами //Вопросы планирования и организации воспитательного процесса в педагогических институтах: (Материалы Всесоюз. науч.-метод.семинара). - Иваново, 1973. - С.51-55.
159. Всебічний розвиток:[Про виховання людей майбутнього] // Вечір. Київ. - 1982.- 11 жовт. (№ 233). - С.3.
- 160.Всеобщий интерес: [Обсуждение проекта ЦК КПСС “Основные направления реформы общеобразовательной и профессиональной школы”] //Правда Украины. - 1984. - 5 янв. (№ 4). - С.3.
161. XXV і XXVI з’їзди КПРС про єдність ідейно-політичного, трудового, морального виховання, комплексний підхід до виховання //Рад.шк. - 1982. - № 12. - С.58-65.
162. Деякі методологічні питання управління системою освіти в Україні //Шлях освіти. - 1996. - № 1. - С.15-17.
163. До читача:[Вступ. ст.] // Вовк Л.П. Історія освіти дорослих в Україні: Нариси. - К.: УДПУ, 1994. - С.3-6.
164. До читачів:[Вітальне слово з приводу виходу першого номера журналу “Мистец. та освіта”] //Мистец. та освіта. - 1996. - № 1. - С.2.
165. Добра і щастя дорогій академічній громаді:[Новоріч. привітання президента АПН України] //Пед.газета. - 1996. - № 12. - С.1.
166. Долаючи педагогічний бюрократизм: Бесіда з дир. НДІ педагогіки УРСР М.Д.Ярмаченком /Записав І.С.Щербатенко //Рад.шк. - 1990. - № 8. - С.13-18.
167. Є вчені, які вже не принесуть великої користі: Бесіда з дир. НДІ педагогіки АПН України М.Д.Ярмаченком /Провела Г.Головмова //Нова пед.думка. - 1992. - № 2. - С.28-34.
168. За принципами гуманізму: [Про Всесвіт. конф. з тактики і стратегії освіти, профілактики та інтеграції інвалідів. Організована ЮНЕСКО, 2-7 листоп. 1981 р., Торемалінос (Іспанія) //Рад.освіта. - 1981. - 26 груд. (№ 103). - С.2.

169. Загальноосвітня школа на новому етапі //Рад.шк. - 1983. - № 10. - С.93-95. - Рец. на кн.: Кожевников Е.М. XXVI съезд КПСС и общеобразовательная школа.- М.: Просвещение, 1983.
170. Зміцнення і дальший розвиток Інституту педагогіки //Інститут педагогіки: погляд через роки: (До 75-річчя з дня заснування Укр.НДІ педагогіки). - К., 2002. - С.70-75.
171. І сьогодні є майстри, якими пишається освіта //Освіта України. - 1996. - № 20 (груд.). - С.2.
- 172.Індивідуалізація навчання // Під прапором ленінізму.- 1977.- № 17.- С.59-60.-
Те ж рос. мовою.
173. Крок до школи майбутнього: Бесіда з президентом Акад. пед. наук України, акад. М.Д.Ярмаченком /Бесіду вела Н.Балик //Волинь. - 1993. - 7 жовт. (№ 114). - С.1.
174. Кроки у дорослість //Вечір. Київ. - 1982. - 21 лип. (№ 168). - С.2.
175. Ленинизм - методологическая основа социалистической педагогики // Сов.педагогика. - 1987. - № 4. - С.11-18.
- 176.Майбутнє народжується сьогодні: Бесіда з дир. НДІ педагогіки М.Д.Ярмаченком /Записала М.Лемберська //Знання та праця. - 1979. - № 9. - С.1-2.
177. Майбутнє починається сьогодні: Бесіда з дир. НДІ педагогіки, чл.-кор. АПН СРСР, д-ром пед. наук, проф. М.Д.Ярмаченком /Записала М.Лемберська //Рад.освіта. - 1981. - 9 верес. (№ 72). - С.2.
178. Мужність і оптимізм - складові таланту //Обдарована дитина. - 1999. - № 1-С.7-9.
179. На вирішальному напрямку: [Про вищу шк. України] //Рад.освіта. - 1964. - 31 жовт. (№ 87). - С.2.
180. На вищу сходинку: Огляд нар. ун-тів пед. знань //Рад.освіта. - 1975. - 23 серп. (№ 68). - С.2.
- 181.Нарада з питань перебудови спеціальних шкіл: [Про роботу наради]//Рад.шк. - 1959. - № 8. - С.95-96.
182. Наукове забезпечення діяльності середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів нового типу //Всеукраїнська науково-практична конференція з проблем роботи середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів нового типу, 2-4 лют. 1994 року: Тези доп. та виступів. - К., 1994. - Вип.1.- С.20-26.
183. Науково-інформаційний центр освітнянської галузі в дії: [Передм. до реком. бібліогр. Показч. "Загальноосвітня школа України за роки незалежності (1991-2001)] //Шкіл.світ. - 2002. - № 21-23. - С.3.
184. Науково-технічний прогрес і реформа школи //Почат.шк. - 1985. - № 11.- С.5-10.
185. Наше слово: [Вступне слово до публікації неопублікованих праць В.О.Сухомлинського] //Рад.Україна. - 1982. - 22 серп. (№ 191). - С.4.
186. Невідкладні завдання: [Про необхідність надання педагогічних знань батькам] //Рад.освіта. - 1986. - 27 трав. (№ 41). - С.3.
187. О книге "Обучение и развитие" //Сов.педагогика. - 1976. - № 4. - С.137-139. -Рец. на кн. : "Обучение и развитие"/ Под ред. Л.В.Занкова. - М.: Педагогика, 1975
188. О повышении педагогического мастерства учителей //Внедрение научных знаний в учебно-воспитательный процесс: (Материалы VIII Всесоюз. пед.чтений "Повышение эффективности урока как основной формы организации учебно-воспитательного процесса"). - М., 1990. - С.28-30.
189. Обережно: фальшивка! //Рад.шк. - 1990. - № 12. - С.87-89. - Рец. на кн.: Азаров Ю. Не подниматься тебе, старик. - М., 1989.

190. Особливості сучасного виховного процесу з молоддю //Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: (Пробл. спіл. роботи комісії у справах неповноліт. та органів освіти України): Зб.наук.-метод. ст. - К., 1994. - 112с.
191. От школы учебы к “воспитывающему обучению” //Педагогика. - 1992. - № 9-10. - С.123-124.
192. Освіта безперервна: 1 верес. - День знань //Під прапором ленінізму. - 1988. - № 15. - С.53-55.- Те ж рос. мовою.
193. Освіта і національна безпека: [Матеріали кругл. столу] //Екон.часопис. - 1997. - № 6-7. - С.46.
194. Основні педагогічні категорії //Пед.газ. - 1999. - № 6 (черв.). - С.6.
195. Основні педагогічні категорії //Педагогіка та психологія. - 1998. - № 4. - С.5-11.
196. Педагогічна наука - школі //Рад.освіта. - 1975. - 2 лип. (№ 53). - С.2.
197. Педагогічне товариство УРСР: Бесіда з головою Респ. пед. т-ва, чл.-кор. АПН СРСР, д-ром пед. наук, проф. М.Д.Ярмаченком /Записала М.Лемберська //Дошк.виховання. - 1978. — № 11. - С.31.
198. Передбачити і прогнозувати: Бесіда з дир. НДІ педагогіки УРСР, акад. АПН СРСР М.Д.Ярмаченком //Рад.освіта. - 1985. - 25 січ.(№ 8). -С.2.
199. Передмова //Грані творчості: Кн. для вчителя. - К.: Рад.шк., 1990. - 205с.
200. Передовий досвід - важливий арсенал педагогічної науки //Рад.шк. - 1978. - № 10. - С.37.
201. Під зорею Жовтня, під прапором Леніна:[Вступ. ст.] //Любов”ю Вітчизни зігріті: Альбом. - К.: Рад.шк., 1977.
202. Под зарей Октября, под знаменем Ленина: Вступ. ст. //Любовью Отчизны согреты: Альбом. - К.: Рад.шк., 1978.
203. Подвиг гуманізму і науки /Ярмаченко М., Миронов М. //Рад.освіта. - 1983. - 25 жовт. (№ 85). - С.2. - Рец. на кн.: Апраушев А.В. Воспитание оптимизмом. - М.: Педагогика, 1983.
204. Потрібен єдиний господар: [На шляху до системи: (Матеріали наради в ЦК Компартії України про хід у Крим. обл. експерименту з питань координації лекц. пропаганди) //Трибуна лектора. - 1987. - № 9. - С.10-11.
205. Предисловие //Кузь В.Т. Школа - центр воспитания. - М.: Педагогика, 1991. - С.3-5.
206. Прискорення соціально-економічного розвитку країни і педагогічна наука //Рад.шк. - 1986. - № 2. - С.3-10.
207. Проти ворожої ідеології /Ярмаченко М., Корнєєв В. //Рад.освіта. - 1985. - 26 лип. (№ 60). - С.2.
208. Пути совершенствования курса педагогики в педагогических институтах //Пути совершенствования психолого-педагогической подготовки учителя в свете основных направлений реформы общеобразовательной и профессиональной школы: Тез.докл. и выступлений на Всесоюз. науч.-практ.конф.; Полтава, 1985. - С.50-52.
209. Радість на всіх одна: [Відповідь на запитання читачів: що означає “інтенсифікація у педагогіці”?] //Наука і сусп.-во.- 1986. - № 11. - С.18-19.
210. [Разработка актуальных проблем теории и практики общеобразовательной и профессиональной школы]: Говорят директора НИИ педагогики союзных республик //Сов.педагогика. - 1986. - № 1. - С.29-31.
211. Регіональний компонент - складова частина змісту загальної середньої освіти //Формування та впровадження шкільного компонента змісту загальної середньої освіти: Матеріали Всеукр. наук.-практ.конф., 15-16 берез. 1995 р. - Донецьк, 1995. - С.4-5.

212. Реформа загальноосвітньої і професійної школи - важлива складова частина удосконалення соціалістичного суспільства //Педагогіка: Респ. наук.-метод.зб. 1986. - Вип.25. - С.3-12. -Бібліогр.: 11 назв.
213. Реформування освіти та педагогічної думки в Україні: історія та сучасність //Директор шк., ліцею, гімназії. - 2001. - № 3. - С.18-42.
214. Реформування освіти та педагогічної науки в Україні //Інститут педагогіки: погляд через роки: (До 75-річчя від дня заснування Укр.НДІ педагогіки). - К., 2002. - С.33-53.
215. Рішення XXV з'їзду КПРС та завдання з координації науково-педагогічних досліджень у республіці //Педагогіка: Респ.наук.-метод.зб.: Актуальні проблеми навчання і виховання. - К., 1977. - Вип.16.- С.3.
216. Розвиток у студентів якостей дослідника в галузі педагогіки //Педагогіка та психологія: Зб.наук.праць. - К., 1999. - Кн.2. - С.72-75.
217. Рушійна сила творчості: 3 доп. Голови президії Респ. ради пед. т-ва України М.Ярмаченка //Рад.освіта. - 1979. - 28 берез. (№ 25). - С.1, 3.
218. Слово на дорогу:[Напутнє сл. вчителям з нагоди 1 верес.] //Укр.мова і літ. в шк. - 1986. - № 9. - С.6-7.
219. Совершенствование системы коммунистического воспитания молодежи в свете постановления ЦК КПСС "О дальнейшем улучшении идеологической политико-воспитательной работы" //Улучшение качества подготовки педагогических кадров и повышение уровня идейно-политического воспитания студенческой молодежи в свете решений XXV съезда КПСС: Тез.республ.науч.конф.,12-14 нояб., 1979 г. - Х., 1979. - С.12-14.
220. Социально-психологическое обучение учителя //Нар.образование. - 1987. - № 12. - С.89.
221. Союз педагогических обществ СССР: цели, задачи //Сов.педагогика. - 1990. - № 3. - С.53-58.
222. Становлення і розвиток початкової освіти в Українській РСР //Почат.шк. - 1977. - № 2. - С.8-17.
- 223.Стартові позиції Академії: Інтерв"ю з президентом АПН України М.Д.Ярмаченком //Рід.шк. - 1993. - № 2. - С.9-10.
224. Стимулювання інтелектуального розвитку - важлива теоретична проблема й практичне завдання //Педагогіка та психологія. - 1997. - № 2. - С.234-245.
225. Теорія дошкільного виховання дітей в умовах прискорення соціально-економічного розвитку країни //Дошк.виховання. - 1986. - № 1. - С.5-7.
- 226.Трудовое воспитание и профессиональная ориентация учащихся //Сов.педагогика. - 1983. - № 10. - С.80-87.
227. У истоков формирования личности /Фоменко М.В., Ярмаченко Н.Д. //Сов.педагогика. - 1986. - № 10. - С.126-128.- Рец. на кн.: Народное образование в СССР / Под ред. М.А. Прокофьева.- М.: Просвещение, 1985.
228. У лещатах кризи //Рад.шк. - 1984. - № 7. - С.91-92.- Рец. на кн.: Алексюка А.М., Чорного В.М. Методи навчання в сучасній буржуазній педагогіці США.- К.: Рад.шк., 1983.
229. Управління і керівництво Інститутом педагогіки //Інститут педагогіки: погляд через роки: (До 75-річчя з дня заснування Укр.НДІ педагогіки). - К., 2002. - С.102-128.
230. Учити всіх, учити добре // Наука і сусп –во.- 1977. - № 9. - С.2-6.
231. Хто подбає про дітей бомжів?: [Матеріали кругл. столу "Як вижити освіті: проблеми фінансування"] //Освіта України. - 1996. - № 12. - С.5.
232. Цілина педагогічної науки: [Про майбутнє радян. шк. у світлі проекту ЦК КПРС "Основні напрями загальноосвітньої і професійної школи"] //Веч. Київ. - 1984. - 31 січ. (№ 26). - С.3.

233. Чему и как учить школьников //Правда Украины. - 1977. - 27 янв. (№ 22). - С.4.
234. Шляхи вдосконалення курсу педагогіки в педагогічних вузах //Вища педагогічна освіта: Наук.-метод.зб.- К., 1994. - Вип.17. - С.5-8.
235. Эффективность общеобразовательной школы: Конф. в г.Чернигове //Сов.педагогика. - 1979. - № 5. - С.155-157.

Розділ V.

Праці, опубліковані за редакцією М.Д.Ярмаченка

236. Антология педагогической мысли Украинской ССР /Редкол.: М.В.Фоменко, Ю.Ю.Кондуфор, Н.Д.Ярмаченко. - М.: Педагогика, 1988. - 640с.
237. Взаємодія школи, сім'ї, громадськості у вихованні підростаючого покоління: Метод.рек. /Наук.ред.М.Д.Ярмаченко. - К.: Б.в., 1985.- 15с.
238. Вовк Л.П. Історія освіти дорослих в Україні: Нариси / Відп.ред. М.Д.Ярмаченко. - К.: УДПУ, 1994. - 226с.
239. Грані творчості: Кн. для вчителя / Відп.ред. Ярмаченко; Упоряд. В.Ф.Паламарчук. - К.: Рад.шк., 1990. - 205с. - (Пед. досвід).
240. Здобутки народної освіти Української РСР: Збірник / Редкол. Є.С.Березняк, М.Д.Ярмаченко та ін. - К.: Рад.шк., 1976.- 175с.
241. Інститут педагогіки: погляд через роки: (До 75-річчя від дня заснування Українського НДІ педагогіки) /Редкол.: В.М.Мадзігон (голова редкол.), М.Д.Ярмаченко (заст.голови), О.Я.Савченко та ін. - К.: Пед. думка, 2002. - 215с.: іл. - (АПН України. Ін-т педагогіки).
242. Інституту педагогіки АПН України -70 /Редкол.: М.Д.Ярмаченко (відп.ред.) та ін. - К.: Пед. думка, 1996. - 177с.
243. Київський державний педагогічний інститут імені О.М.Горького /Відп.ред.Ярмаченко М.Д. - К., 1972. - 40с.
244. Луцко Е.В. Обучение русскому языку взрослых глухих в школах с украинским языком преподавания: Метод.рек. /Под ред.Н.Д.Ярмаченко. - К., 1973. - 44с.
245. Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. /Редкол.: Н.Д.Ярмаченко (пред.) и др. - Изд.2-е, испр. - К.: Рад.шк., 1985 (Пед.б-ка). - Т.1. - 496с.; т.2 - 574с.; т.3 - 592с.
246. Макаренко А.С. Избранные произведения. В 3-х т. /Редкол.:Н.Д.Ярмаченко и др. - К.: Рад.шк., 1984. - Т.1. - 517с.; т.2 - 574с.; т.3 - 576с.
247. Навчально-виховна робота в спеціальних школах: (Для глухонімих та розумово відсталих дітей) /Відп. за вип. Ярмаченко М.Д. - К.: Рад.шк., 1960. - Вип.1.- 136с.
248. Народна освіта і педагогічна наука в Українській РСР у десятій п'ятирічці /Редкол.: Л.В.Артемова, Є.С.Березняк... М.Д.Ярмаченко. - К.: Рад.шк., 1981. - 335с.
249. Научно-исследовательский институт педагогики Украинской ССР (1926 - 1976): Обзор деятельности /Редкол.: Н.Д.Ярмаченко (гл.ред.) и др. - К.: Вищ.шк.-1976. - 112с.
250. Педагогіка: Підруч. для пед.ін-тів та ун-тів /Редкол.: М.Д.Ярмаченко та ін. - К.: Вища шк., 1986. - 54с.
251. Педагогіка: Респ. наук.-метод.зб. /Редкол.: М.Д.Ярмаченко та ін. - К.: Рад.шк., 1974-1993. - Вип.13-32.
252. Педагогічна наука - перебудові школи: Матеріали наук.конф. НДІ педагогіки УРСР 1990 р. /Редкол.: М.Ярмаченко (відп.ред.) та ін. - К., 1990. - 280с.

253. Підвищення соціальної ролі і професійного престижу вчителя в умовах розвинутого соціалізму: *Метод.рек. /Наук.ред. М.Д.Ярмаченко.* - К.: Б.в., 1985. - 16с.
254. Питання дефектології: *Респ.наук.-метод.зб. /Редкол.: М.Д.Ярмаченко та ін.* - К.: Рад.шк., 1965-1970. - Вип.1-5.
255. Проблеми удосконалення управління народною освітою в світлі реформи школи/*Наук.ред.М.Д.Ярмаченко.* - К.: Б.в., 1985. - 15с.
256. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: (Пробл. спіл. роботи комісій у справах неповноліт. та органів освіти України): *Зб.наук.-метод. ст. /Редкол.: М.Д.Ярмаченко, О.О.Яременко, О.М.Ситник та ін.* - К.: Академпрес, 1994. - 111с. (Ін-т педагогіки АПН України. Укр.наук.-досл. ін-т проблем молоді).
257. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X-поч.ХХ ст.): *Нариси /Редкол.: М.Д.Ярмаченко (відп.ред.), Н.П.Калениченко, С.У.Гончаренко та ін.* - К.: Рад.шк., 1991. - 381с.
258. Сознательность в учении глухих учащихся: (Материалы к науч.конф. по проблеме сознательности в учении глухих учащихся) / Под ред. Н.Д.Ярмаченко. - К., 1963. – 66 с.
259. Сухомлинский В.А. Об умственном воспитании / Сост. М.И. Мухин; Редкол.: Н.Д.Ярмаченко и др. - К.: Рад.шк., 1983. - 206с.
260. Трудове виховання - ключове завдання реформи школи: *Метод.рек. / Підгот. В.М.Мадзігон; Ред. М.Д.Ярмаченко.* - К., 1985. - 16с.
261. Формирование эстетического отношения к искусству: В 6-ти т. Т.1-6 / Редкол.: И.А.Зязюн, В.Г.Бутенко, Н.Д.Ярмаченко и др. - М.: Б.и., 1991.
262. Экономическое и социальное развитие Киева: Основные направления. 1981-1990 / Редкол.: Алымов А.Н., Ярмаченко Н.Д. и др. - К.: Наук. думка, 1982. – 533 с.
263. Экономическое и социальное развитие Киева. 1976-1980 / Редкол.: А.Н.Алымов, Н.Д.Ярмаченко и др. - К.: Наук. думка, 1977. – 603 с.

Розділ VI. **Наукова школа М.Д.Ярмаченка.**

Доктори наук.

264. Атаев А.К. Теория и практика физического воспитания детей в семье: *Дисс... д-ра пед. наук.* – Бухара, 1983. – 393 с.
265. Вовк Л.П. Генезис пріоритетних тенденцій освіти дорослих в Україні (II пол. XIX – 20-ті роки ХХ ст.): *Дис... д-ра пед. наук.* – К., 1995. – 411 с.
266. Дем'яненко Н.М. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в історії вищої школи України (XIX – перша чверть ХХ ст.): *Дис... д-ра пед. наук.* – К., 1999. – 469 с.
267. Зайченко В. Проблеми української національної школи в пресі другої половини XIX – початку ХХ ст.: *Дис... д-ра пед. наук.* – К., 1996. – 414 с.
268. Засенко В.В. Соціально-педагогічні основи формування життєвих планів глухих і слабочуючих старшокласників: *Дис... д-ра пед. наук.* – К., 1996. – 481 с.
269. Левківський М.В. Формування відповідального ставлення до праці в учнів загальноосвітньої школи (історико-теоретичний аспект): *Дис... д-ра пед. наук.* – К., 1994. – 346 с.: дод.
270. Ліненко А.Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності: *Дис... д-ра пед. наук.* – К., 1996. – 403 с.
- *271. Мацейків Т.І. Розвиток теорії і практики національного виховання учнів в Україні в ХХ ст.

*272. Мельнікова І.М. Становлення та розвиток навчально-виховної роботи у позашкільних закладах України.

*273. Окса М.М. Проблема вивчення загально-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах України (1917 – 1991).

274. Фомічова Л.І. Проектування навчання як засіб інтелектуального розвитку дошкільників з вадами слуху: Дис... д-ра психол. наук. – К., 1997. – 509 с.

*275. Чорна К.І. Виховання громадянської самосвідомості старшокласників в позакласній діяльності.

276. Шеремет М.К. Психолого-педагогічні основи підготовки слабочуючих дітей до навчання в школі: Дис... д-ра пед. наук. – К., 1997. – 436 с.

Кандидати наук.

277. Бобрицька В.І. Учнівське самоврядування як засіб підвищення ефективності виховання особистості школяра (на основі спадщини А.С.Макаренка): Дис... канд. пед. наук. – К., 1996. – 216 с.

278. Бондарь Л.С. Проблема совместной воспитательной деятельности школы и семьи в педагогическом наследии В.А.Сухомлинского: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1984. – 203 с.

279. Винничук Л.С. Проблема воспитания сознательной дисциплины в педагогическом наследии А.С.Макаренко: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1986. – 193 с.

280. Дем'янчук Т.О. Виховання студентів вищих медичних навчальних закладів I – II рівня акредитації в позааудиторний час: Дис... канд. пед. наук. – Рівне, 1998. – 203 с.

281. Єфіменко Н.В. Теоретичні проблеми сурдопедагогіки у творчій спадщині О.І.Дячкова: Дис... канд. пед. наук. – К., 1994. – 177 с.

282. Засенко В.В. Жизненные планы глухих старшеклассников относительно их образования и трудовой деятельности: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1977. – 145 с.

283. Коберник Г.М. Усвоение исторических понятий глухими школьниками VII класса: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1972. – 186 с.

284. Козій М.К. Розвиток середньої педагогічної освіти в Україні (1945 – 1990 рр.): Дис... канд. пед. наук. – К., 1993. – 191 с.

285. Колесник И.П. Идеино политическое воспитание глухих старшеклассников в процессе внеклассной деятельности: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1981. – 182 с.

286. Лобурец И.М. Развитие самосознания глухих учащихся младших классов на самоподготовке: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1968. – 176 с.

287. Луцко Е.В. Особенности формирования связной речи у глухих учащихся вечерних (сменных) школ с украинским языком преподавания: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1977. – 148 с.: прил.

288. Мацейкив Т.И. Народные традиции трудового воспитания подрастающего поколения и их использование в современных условиях (на материалах Украины): Дисс... канд. пед. наук. – К., 1988. – 159 с.

289. Мисечко О.Е. Единство исторического и логического как методологический и логический принцип педагогики: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1992. – 181 с.

290. Окса Н.Н. Проблемы дидактики в педагогическом наследии А.С.Макаренко: Дисс... канд. пед. наук. – Мелитополь, 1991. – 184 с.

291. Позняк Т.Н. Проблема социалистического гуманизма и оптимизма в советской педагогике (1917 – 1930 гг. На материалах Украинской ССР): Дисс... канд. пед. наук. – К., 1988. – 187 с.

292. Проников А.К. Проблемы теории и истории педагогики в наследии С.Х.Чавдарова: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1983. – 169 с.

293. Романов А.А. Проблема внешкольной воспитательной работы в творческом наследии С.Т.Шацкого: Дисс... канд. пед. наук. – К., 1983. – 171 с.

294.Рябченко И.М. Система работы внешкольных учреждений по формированию активной жизненной позиции старшеклассников: Дисс... канд. пед. наук. – 1983. – 198 с.

295. Самоплавская Т.А. Становление содержания школьного исторического образования в Украине (1920 – 1935): Дисс... канд. пед. наук. – К., 1992. – 138 с.

296.Филоненко С.Н. Борьба за утверждение методологических основ марксистско-ленинской педагогики в первые годы Советской власти (на материалах УССР 1917 – 1921 гг.): Дисс.... канд. пед. наук. – К., 1986. – 193 с.

297.Черная Е.И. Формирование активной жизненной позиции старшеклассников в условиях трудовых объединений (на опыте работы сельских школ): Дисс... канд. пед. наук. – К., 1983. – 194 с.

Дисертації, позначені *, підготовлені до захисту.

Розділ VII.

Педагогічні роздуми академіка М.Д.Ярмаченка

“Безперервна освіта має такі основні функції: компенсаційну, що спрямовується на корекцію і поповнення прогалин в освіті, яку людина діставала в попередні періоди свого життя; адаптивну, що спрямовується на оперативне пристосування людини до умов трудової діяльності та інших сфер життя, які часто змінюються; розвивальну, що спрямовується на розвиток творчих здібностей людини в дошкільний, шкільний та наступні періоди освіти. Поступово в міру розвитку різних форм середньої і вищої освіти компенсаційна функція втрачатиме своє значення, а розвивальна ставатиме основною”.

[192, С.55]

“Важливим елементом макаренківської виховної технології була система перспективних ліній. Видатний педагог зазначав, що людина не може жити на світі, якщо в неї попереду немає нічого радісного. Саме ця завтрашня радість і є справжнім стимулом людського життя. Виховна робота якраз і полягає у своєчасному використанні вже наявних перспектив та в поступовій заміні їх більш цінними й практично значимими. Принципово важливим є накреслення нових перспектив. При цьому завжди в центрі уваги повинні бути колективні перспективи, які наповнюють пульс індивідуальних перспектив, роблять їх реальними і життєвими”.

[70, С.29]

“Важливим елементом макаренківської виховної технології була система перспективних ліній. Видатний педагог вважав, що “людина не може жити на світі, якщо в неї нема нічого радісного. Справжнім стимулом людського життя є завтрашня радість. У педагогічній техніці ця завтрашня радість є одним з найважливіших об’єктів роботи” (т. 1, с. 545). Спочатку треба організувати саму радість, викликати її до життя, зробити її реальністю, а потім наполегливо перетворювати простіші види радості у більш складні й значущі. Інакше кажучи, тут проходить цікава лінія: від примітивного задоволення яким-небудь пряником, до “найглибшого” почуття обов’язку. Звідси логічно випливає висновок, що “виховати

людину – значить виховати у неї перспективні шляхи, якими йде її завтрашня радість” (т. 1, с. 546). Виховна робота полягає у вчасному використанні уже наявних перспектив і в поступовій зміні їх більш цінними і практично значущими. Принципово важливою є організація нових перспектив. У центрі уваги мають бути перспективи цілого колективу, доведені до перспектив усього Союзу, які наповнюватимуть пульс індивідуальних перспектив, робитимуть їх реальними і життєвими. Головну увагу слід спрямувати на виховання колективних, а не тільки особистих ліній прагнень” .

[87,С.12]

“Вирішальне значення має педагогічна (методична) техніка, якою можна і треба оволодівати під час навчання в педагогічному вузі. Навчити людину виховувати можна такою ж мірою, як і навчити її будь-чого іншого. Справа тут зводиться головним чином не до таланту, а до педагогічної майстерності, до знань, умінь і навичок, якими може оволодівати будь-яка нормальна людина. Принципово важливо, щоб вихователь був активно діючим організмом, спрямованим на виховну роботу”.

[250, С.15]

“Виховання має всеохоплюючий характер. Всеосяжність виховання виражається насамперед у тому, що воно несумісне з порційністю, властивою навчальному процесу. Виховувати окремі риси і властивості особи у певній послідовності й черговості, як це буває при вивченні певних порцій навчального матеріалу з природознавства, математики чи якогось іншого шкільного предмета, практично неможливо. Певне явище, факт, форма роботи, захід, у тому числі й саме навчання, всебічно впливають на особу, позначаючись водночас на формуванні в неї позитивних чи негативних морально-етичних, естетичних і будь-яких інших властивих людині рис. Аналізуючи проблеми шкільного радянського виховання, Макаренко писав, що “людина не виховується частинами, вона створюється синтетично всією сумою впливів, яких вона зазнає” (т. 5, с. 443).

[87, С.24]

“Глибокий педагогічний і гуманістичний смисл має макаренківська методика “паралельної дії”, яка виходить з того, що взаємовідносини вихованця і вихователя повинні будуватися не стільки у спеціальній педагогічній площині, скільки в площині трудового виробничого колективу, на фоні інтересів не лише вузькопедагогічного процесу, а боротьби за кращу установу”.

[70, С.39]

“Навчання, спираючись не стільки на уже дозрілі функції, скільки на ті, що ще визрівають, рухає вперед розвиток. Навчання створює зону найближчого розвитку. Саме навчання виявляється успішним лише за тих умов, якщо воно йде попереду розвитку. “Педагогіка, – писав Л.С.Виготський, – має орієнтуватися не на вчорашній, а на завтрашній день дитячого розвитку”.

[250, С.24]

“Навчання – це насамперед процес керівництва пізнавальною діяльністю учнів, засвоєнням ними знань, умінь і навичок. Однак навчання (як і виховання взагалі) не зводиться тільки до керування, до діяльності учителя, викладача. Воно завжди має двосторонній характер, включає в себе і діяльність педагога – викладання, пояснення, показ, інструктування, і діяльність учнів – учіння, засвоєння. Викладання і учіння – дві невіддільні сторони навчального процесу”.

[250, С12]

“Надзвичайно актуальною є проблема впровадження результатів наукових досліджень у практику роботи шкіл та інших навчально-виховних закладів. Не можна вважати нормальним становище, при якому функції дослідника завершуються оформленням теоретичного матеріалу і рекомендацій практикам. Впровадження здобутих результатів у практику повинно розглядатися як обов’язковий етап наукової роботи. Доцільно, поряд з річними планами пропаганди та впровадження наслідків дослідження та узагальнення передового досвіду. В них має бути добре продумана система, яка б передбачала шляхи і засоби впровадження досягнень науки через експериментальні, базові, опорні школи та інші навчально-виховні заклади в масову практику”.

[153, С.17]

“Найважливішим елементом педагогічної майстерності є проблемний виклад курсу педагогіки. Розкриваючи зміст певної педагогічної теми чи питання, слід не лише інформувати слухачів про те, які існують підходи, засоби і методи їх вирішення, а й аналізувати перед ними перспективи дальшого розвитку, виділяти вузькі місця і невирішені питання даної галузі, накреслювати орієнтири можливого їх розв’язання”.

[234, С.128]

“Найважливіші педагогічні категорії – виховання, освіта і навчання. Вони охоплюють усю сукупність тих реальних явищ і всю суму тих теоретичних і практичних питань, що належать до предмета педагогічної науки. Правильне розуміння категорій виховання, освіти і навчання потрібне передусім для пізнання педагогічних закономірностей, бо закони і категорії науки нерозривно пов’язані між собою, перших немає без других і навпаки. Водночас від науково точного визначення категорій педагогіки залежить чітке й ясне розуміння і розв’язання всіх її конкретних проблем”.

[257, С.7]

“Одним із найголовніших виховних принципів, висунутих А.С.Макаренком, був принцип паралельної педагогічної дії. Він вважав, що вплив окремої особи на іншу людину (“парна педагогіка”) є фактором вузьким і обмеженим. “Парна педагогіка” надто перебільшує вплив педагога на учня, практично зводить весь процес виховання до різноманітних моральних повчань і напучувань, до “нестямних” сентенцій, до засилля суто вербальних, формально-бюрократичних методів та прийомів. Вона неминує породжує нещирість, брехливість і дводушність. Це педагогіка обивательсько-міщанського типу, яка абсолютно не відповідає вимогам соціалістичного суспільства”.

[70, С.28]

“Практична педагогіка приваблює передусім своєю творчою насиченістю. Вона несумісна з косністю, консерватизмом і педагогічним бюрократизмом, що, як правило, поділяють вихователів і вихованців на табори, котрі протистоять один одному, завдають непоправної шкоди формуванню у підростаючих поколінь міжлюдських взаємин, висушують життєдайні джерела, вбивають творчі паростки і власне життя. Педагогічна теорія вимагає глибокого проникнення в сутність людини, основних етапів її становлення і розвитку. Педагогічна діяльність безперечно належить до найскладніших професій. Але водночас дає надзвичайно сильне почуття радості, оскільки усвідомлюєш, що зусилля не марні, що вони

проросли у твоїх вихованцях дорогоцінними скарбами людяності, творчості й натхнення”.

[157, С.13]

“Розвиток сучасної педагогічної науки, відповідно до загальної тенденції, характеризується процесами диференціації та інтеграції. Завдяки цьому раніше існуючі розділи педагогіки стають самостійними науками, на стику декількох педагогічних і суміжних з ними наук з’являються нові науки. Межі окремих педагогічних наук стають все менше відчутними. Це, з одного боку, відображає все глибше проникнення в сутність процесів виховання, освіти і навчання, а, з іншого боку, на основі взаємодії і взаємозбагачення відкриває нові перспективи для їх удосконалення і розвитку”.

[250, С.31]

“Рушійною силою виховання є суперечності, що виникають між рівнем вимог суспільства і реальними можливостями учнів. При цьому вимоги мають бути посилюючими для вихованців, тобто вони мають бути в “зоні найближчого розвитку” їхніх можливостей. Виникнення і подолання суперечностей, нове виникнення і нове подолання їх в активній, цілеспрямованій, керованій вихователем діяльності характеризують розвиток виховного процесу, підносять його на вищий рівень”.

[250, С.13]

“Успішна педагогічна праця справді немислима без високої професійної майстерності, і в цьому розумінні вона може дати наперед готові рецепти для дій у всіх без винятку окремих, особливих і неповторних ситуаціях, бо таких ситуацій – безмежна кількість. І якраз це – своєрідний і самобутній характер кожного конкретного педагогічного явища – неодмінно вимагає від педагога творчого підходу до своєї справи, винахідливості, ініціативи, почуття орієнтації”.

[250, С.14]

“Характерною особливістю педагогічної науки є і те, що вона створюється не тільки в науково-дослідних закладах, а й тісно пов’язана з практикою, без якої фактично не може розвиватися. Саме ому, як справедливо зазначав А.С.Макаренко, “немає більш діалектичної науки, ніж педагогіка, і тому в жодній іншій галузі дані досвіду не мають такого великого значення” (Твори, т. 5. К., “Радянська школа”, с. 425). Як відомо, всі визначні педагоги, від Я.А.Коменського до А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського, були педагогами-практиками. Усі їх теоретичні положення народилися в процесі особистої педагогічної практики”.

[200, С.39]

“Школа майбутнього акцентуватиме увагу на розвитку творчих начал. Уроки все більше набуватимуть дослідницько-експериментального характеру. Адже, готуючи людину майбутнього, принципово важливо сформувавши в неї вміння орієнтуватися в науках, самостійно знаходити в літературі, довідниках потрібну інформацію. Школа матиме більше технічних засобів, наочних посібників. Окрім традиційної навчальної книги, в розпорядженні учня будуть довідники з різних предметів, інша спеціальна література. Це вчитиме самостійно здобувати знання і водночас вивільнить час від механічного заучування на пошук, експеримент, дослідництво”.

[159, С.3]

Іменний покажчик

<p>Азаров Ю. 77, 179 Алексюк А.М. 228 Альмов А.Н. 262, 263 Андеева Л. 148 Апраушев А.В. 203 Артемова Л.В. 248 Атаев А.К. 264</p> <p>Балик Н. 173 Березняк Є.С. 240, 248 Бобрицька В.І. 277 Бондарь Л.С. 278 Бутенко В.Г. 261</p> <p>Виготський Л. (34) Винничук Л.С. 279 Вовк Л.П. 163, 238, 265</p> <p>Головмова Г. 167 Гончаренко С. 1, 557</p> <p>Дем'яненко Н.М. 266 Дем'янчук Т.О. 280 Дичек Н.П. 85 Дячков О.І. (Дьячков А.И.) 20, 33, 40, (281)</p> <p>Єфіменко Н.В. 281</p> <p>Зайченко Ф. 267 Занков Л.В. 187 Засенко В.В. 268, 282 Зибницкая Т.И. 64 Зязюн И.А. 261, 143</p> <p>Калениченко Н.П. 2, 127, 257 Коберник Г.М. 11, 12, 13, 283 Кожевников Е.М. 164 Козій М.К. 284 Колеснік І. (Калесник И.П.) 285 Коменський Я.А. (79), (135) Кондуфор Ю.Ю. 236 Корнесв В. 207 Коротов В.М. 91, 117 Крупська Н.К. (Крупская Н.К.) (84), (130) Кузь В.Т. 205</p> <p>Левківський Н.В. 269 Лемберська М. 176, 177, 197 Ліненко А.Ф. 270</p>	<p>Мадзігон В.М. 241, 260 Макаренко А.С. 68, (69), (70), (75), 76, (77), (78), (79), 87, (88), (90), (91), (92), (94), 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, (104), (105), (106), (107), (108), (109), (111), 112, 113, (115), (116), (117), (118), (119), 120, 124, 125, (142), (143), 245, 246, (277), (279), (290) Манжула І.М. 28 Мацейків Т.І. (Мацейкив Т.И.) 228 Мельнікова І.М. 272 Миронов М. 203 Мисечко О.Е. 289 Мухин М.И. 259</p> <p>Окса М.М. (Окса Н. Н.) 273, 290 Омельченко Ю.А. 146</p> <p>Паламарчук В.Ф. 239 Пирогов М.І. (73) Позняк Т.Н. 291 Польцін Ю. 154 Прокофьев М.А. 227 Проников А.К. 292</p> <p>Романов А.А. 293 Рябченко І.М. 294</p> <p>Савченко О.Я. 241 Самоплавская Т.А. 295 Ситник О.М. 256 Соколянський І.А. (131) Сухомлинський В.О. (Сухомлинский В.А.) (79), (80), (82), (91), (114), (132), (134), (185), 259, (278)</p> <p>Тарасов В.Н. 20 Трублаїні М. (136)</p> <p>Филоненко С.Н. 296 Филонов Г.Н. 117 Фоменко М.В. 127, 227, 236 Фомічова Л. І. 274</p> <p>Хіллїг Г. 83</p> <p>Чорна К. І. (Черная Е. И.) 275, 297</p>
---	--

Лобурец І.М. 286 Луцко Е.В. 244, 287	Чорний В.М. 228 Шеремет М.К. 276 Щербатенко І.С. 166 Яременко О.О. 256
---	---

Список скорочень

АПН – Академія педагогічних наук

КДПІ – Київський державний педагогічний інститут ім. О.М.Горького

КПРС – Комуністична партія Радянського Союзу

КПСС – Коммунистическая партия Советского Союза

МО – Міністерство освіти

НДІ – науково-дослідний інститут

НДУ – Національний педагогічний університет ім М.Драгоманова

НИИ – научно-исследовательский институт

УДПУ – Український державний педагогічний університет ім. М.Драгоманова

УНДІП – Український науково-дослідний інститут педагогіки

УРЕ – Українська радянська енциклопедія

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

УСССР – Украинская Советская Социалистическая Республика

ЦК – Центральний комітет

ЧССР – Чехословацкая Советская Социалистическая Республика

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури